

SUD-TIBBIY EKSPERTIZADA ASHYOVIY DALILLARNI OLISH VA LABORATOR TEKSHIRUVGA YUBORISH TARTIBI

**Irgashev Baxrom Isxakovich,
Botirov Abdurasul Babayevich**

Sud-tibbiy ekspertlar

Respublika sud-tibbiy ekspertiza ilmiy-amaliy markazi

Toshkent viloyat filiali Bekobod tumanlararo

sud-tibbiy ekspertiza bo'linmasi.

Annotatsiya: Sud-tibbiy ekspertiza jarayonida ashyoviy dalillar muhim o'rin egallaydi. Ular jinoyat yoki hodisa holatini aniqlashda asosiy manba bo'lib xizmat qiladi. Dalillarni to'g'ri yig'ish, saqlash va laboratoriyaga yuborish nafaqat tibbiy, balki huquqiy jihatdan ham katta ahamiyatga ega. Noto'g'ri olingan yoki rasmiylashtirilmagan dalillar sudda o'z kuchini yo'qotishi mumkin.

Kalit so'zlar: sud-tibbiy ekspertiza, ашёвий далил, jinoyat, қон, сўлак, биологик суюқлик, jabrlanuvchi, daxlsizlik, пичоқ бўлаги, шиша, maxfiylik.

Ashyoviy dalillar tushunchasi: Ashyoviy dalillar — bu voqea bilan bog'liq bo'lgan va tekshiruv uchun ahamiyatga ega bo'lgan moddiy obyektlardir. Ular quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- biologik namunalari (qon, siydik, so'lak, sperma);
- inson to'qimalari (soch, tirnoq, teri);
- kiyim-kechak va undagi izlar;
- begona jismlar (o'q, shisha bo'laklari va boshqalar).

Dalillarni olish tartibi: Ashyoviy dalillarni olish qat'iy qoidalarga asoslanadi. Eng avvalo, steril sharoit ta'minlanishi kerak. Tibbiy xodim qo'lqop va zarur himoya vositalaridan foydalanadi. Har bir dalil alohida olinib, boshqa namunalar bilan aralashib ketishiga yo'l qo'yilmaydi.

Dalil olish jarayonida quyidagilarga e'tibor beriladi:

namunani minimal shikast yetkazgan holda olish; aniq vaqt va joyni qayd etish; olingan shaxs haqida to'liq ma'lumot yozish.

Qadoqlash va markirovka: Olingan dalillar to'g'ri qadoqlanishi zarur. Har bir namuna alohida idishga joylanadi. Qon va boshqa suyuqliklar maxsus probirkalarda, soch va quruq materiallar esa qog'oz paketlarda saqlanadi.

Markirovka qilishda quyidagilar yoziladi:

shaxsning familiyasi, ismi, sharifi; namuna olingan sana va vaqt; dalil turi; namunani olgan xodim ismi.

“Bu bosqichda xatolikka yo'l qo'yish dalilning yaroqsiz bo'lishiga olib kelishi

mumkin”.

Hujjatlashtirish: Har bir olingan dalil tegishli hujjatlar bilan rasmiylashtiriladi. Bunga yo‘llanma, tekshiruv bayonnomasi va dalillar ro‘yxati kiradi. Shuningdek, ekspert oldiga qo‘yiladigan savollar ham aniq va tushunarli shaklda yozilishi kerak.

Laboratoriyaga yuborish tartibi: Dalillar imkon qadar tez laboratoriyaga yetkazilishi lozim. Transportirovka vaqtida ularning sifatini saqlash muhim: biologik materiallar sovitilgan holda tashiladi; qadoqlar mustahkam va yopiq bo‘lishi kerak; tashish vaqtida shikastlanishning oldi olinadi.

“Laboratoriyada dalillar qabul qilinib, maxsus ro‘yxatga olinadi”

Dalillar zanjiri: Dalillarning ishonchliligini ta‘minlash uchun ularning harakati doimiy nazoratda bo‘ladi. Ya‘ni, dalil kim tomonidan olingani, kimga topshirilgani va qachon topshirilgani to‘liq qayd etiladi. Bu jarayon sudda dalilning haqiqiylikini isbotlashda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa: Sud-tibbiy ekspertizada ashyoviy dalillarni to‘g‘ri olish, qadoqlash va laboratoriyaga yuborish — tekshiruvning eng muhim bosqichlaridan biridir. Har bir bosqichda aniqlik, ehtiyotkorlik va qoidalarga qat‘iy rioya qilish talab etiladi. Faqat shundagina olingan natijalar ishonchli bo‘lib, sud jarayonida muhim dalil sifatida xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sud ekspertizasi to‘g‘risidagi qonun. 2010-yil 1-iyun, № O‘RQ-249.;
2. Sud-tibbiyoti. Z.A.G‘iyosov. “Asian house” 2021 y.
3. O‘zbekiston Respublikasida sud-tibbiy ekspertiza faoliyatini belgilovchi Me‘yoriy hujjatlar. Toshkent 2012y.3.
4. “Sud-ekspertlik faoliyati to‘g‘risida ID-94342 (V-1) (yangi tahrirda) O‘zbekiston Respublikasi qonuni loyihasi”;
5. “Sud-tibbiy ekspertiza va tekshiruvlarni o‘tkazish bo‘yicha milliy klinik protokol” 23.06.2025 yil 180-buyrug‘iga ilova.